

פרשת וארא

מות וחיים ביד הלשון

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב? נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה.!"

לכל דבר, לכל חפץ ולכל פריט בעולם הזה, ניתן להתייחס בשני אופנים. אופן אחד הוא לבדוק "מה ניתן לעשות בחפץ."? אופן שני הוא לברר "מה צריך לעשות עם החפץ."? בדיקה עיונית תוביל למסקנה, שהגישה הראשונה היא שטחית וילדותית. למשל: כאשר ילד רואה מצלמה ובודק מה ניתן לעשות איתה, יתכן ומסקנתו תהיה שניתן להשתמש בה כפטיש ולקבוע מסמרים בקיר בעזרתה. ברור שהמצלמה תתקלקל על ידי כך. מאידך, גישה מבוגרת ואחראית דורשת בירור מדוקדק של תפקידים ומטרותם של חפצים, והתאמת השימוש בהם אל אותה התכלית. רק כך יביא החפץ תועלת מקסימלית ולא יתקלקל במהרה. ולכן לפני השימוש במוצר מעיין האדם בעלון הוראות של היצרן ולומד אותו, ואז מפיק מהמוצר את התועלת שלשמו נועד.

אם כלפי חפצים אמורים הדברים, הרי שלגבי גוף האדם נכונים הדברים יותר. גישה ילדותית גורסת שיש לברר מה התועלתיות שניתן להפיק מגוף האדם כדי לנצלו עד תום. יש ההורסים אותו לחלוטין על ידי שימוש באמצעים משונים כסמים או מחלות אחרות הבאות לאדם הקשורות ישירות במילוי תאוות גופניות ללא מעצרים.

כדי שידע האדם כיצד עליו להשתמש בגופו כהלכה, עליו לעיין ב"עלון הוראות יצרן" שהיא התורה - "כי חיים הם למוצאייהם ולכל בשרו מרפא.!"

כל הנ"ל הוא נכון באופן כללי, אבל ביחס לכוח הדיבור שבו ניחן האדם, הדברים נכונים ביותר, שכן בזה נבדל הוא מכל בעלי החיים כנאמר: "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה", ומבאר בתרגום אונקלוס: "לרוח ממללא (לנשמה מדברת)". ולכן דרושה זהירות מיוחדת בשימוש שהאדם עושה בכח הדיבור.

בסוף פרשת "שמות", יש לנו דוגמא מאלפת עד כמה מוטל על האדם להזהר לא רק בדיבורים שמוציא מפיו, אלא גם באופן הבעתם וסיגנונם.

לאחר שמשה ואהרן יוצאים מפרעה ונענים בשלילה לשלח את ישראל ממצרים, פונה משה לבורא עולם "למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתי ... והצל לא הצלת את עמך". ומובא במדרש: "אמר לו הקדוש ברוך הוא, חבל על דאבדין ולא משתכחין! הרי כמה פעמים נגליתי לאברהם יצחק ויעקב, ולא הרהרו על מידותי, אמרתי לאברהם "קום והתהלך בארץ ... כי לך אתננה", וכשבקש מקום לקבור את שרה אשתו לא מצא עד שקנה מקום בארבע מאות שקל כסף, ולא הרהר על מידותי. אמרתי ליצחק "גור בארץ הזאת ואהיה עמך", בקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו, ולא הרהר אחר מידותי. אמרתי ליעקב "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה", ביקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה, ולא הרהר אחר מידותי, ואתה - משה אמרת לי בתחילה "מה שמך", ועכשיו אתה אומר לי "למה הרעותה", והצל לא הצלת את עמך"?!.

לכאורה ההבדל בין האבות שלא הרהרו לבין משה הוא הבדל רב שהרי הם לא הרהרו בצרכים הקשורים לעניניהם הפרטיים, ואילו משה התאונן על צרת הכלל וזו היא חובתו של מנהיג ואם כן על מה נתבע?!

מבאר הגאון הרב ניימן זצ"ל בספרו "דרכי מוסר" ואומר שהטענה על משה לא היתה על עצם הצעקה על צרת העם, אלא על הביטוי "למה הרעותה לעם הזה"? כלומר, מהמילים בהם השתמש משה השתמע כביכול הרהור אחר מידותיו של ה'. לו היה משה אומר את אותם הדברים במילים אחרות, יתכן והיה נזקף הדבר לזכותו. גם כאשר צריך האדם לומר דבר מה, עליו לברור היטב באילו מילים ראוי ונכון להשתמש.

פרשת וארא

עלינו להתחזק במיוחד בשמירת הפה - לפחות מדברים אסורים כלשון הרע וניבול פה, ובמקום זה להרבות בתפילה ובדברי תורה כמאמר חז"ל על הפסוק: "האמנם אלם צדק תדברון, מישרים תשפטו בני אדם", מה אומנותו של אדם בעולם זה- ? ישים עצמו כאלם. ! יכול אף לדברי תורה- !? תלמוד לומר: צדק - תדברון.!"

וכדברי התנא: "כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה ... וכל המרבה דברים מביא חטא".

מקור: הרב יוסף זילברפרב שליט"א